न्यायःपंचांगमधिकरणं यथा विषयोविशयश्चैवपूर्वपक्षस्तथोत्तरः संगतिश्चेतिपंचांगंशास्त्रेऽधिकरणंविदुःअत्रयूपस्यस्वरुंकरोतीतिवाक्यंविषयः तत्रषष्ठीयूपसंबंधीतिकर्त्तव्यतालक्षणार्था उतयूपावयवलक्षणार्थेतिसंदेहोविशयः एतावेवपूर्वोत्तरपक्षौज्ञेयौ कल्पनालाघवानुग्रहादुत्तरःसिद्धांतः फलंअनुष्ठानभेदः पूर्वपक्षेतक्षणाष्टास्रीकरणादिनाकाष्ठांतरंयूपसदृशंनिर्मातव्यं सिद्धांतेएकदेशस्यपृथक्करणमात्रमिति इदमेवपंचकंमोक्षधर्मेषूक्तं सूक्ष्मंसांख्यक्रमौचोभौनिर्णयःसप्रयोजनः पंचैतान्यनुजानीहिवाक्यमित्युच्यतेबुधैरिति सूक्ष्मंगहनार्थत्वाद्विषयः सांख्यंएवमेववेतिविचारः क्रमःअतिक्रमः सिद्धांतस्यपूर्वपक्षइत्यर्थः निर्णयःसिद्धांतः प्रयोजनंफलमितिवाक्यंवाक्यार्थनिर्णयोपायः एवंपूर्वोत्तरमीमांसाधिकरणानिन्यायाःतद्वित् धर्मज्ञःमन्वादिप्रणीतशास्त्रतत्त्वज्ञः षडंगवित् शिक्षाकल्पोव्याकरणंछंदोविचितिर्निरुक्तं ज्योतिषमितिषड्वेदांगानि अनुत्तमःअत्युत्कृष्टः ऐक्यसंयोगनानात्वसमवायविशारदः ऐक्यादित्रयंसर्वेष्वपिशास्त्रेषुसमानं यथामीमांसायांसमिधोयजतीत्यादिप्रयाजाद्यंगवाक्यानांदर्शपूर्णमासाभ्यांस्वर्गकामोयजेतेतिमहावाक्येनैकवाक्यत्वमैक्यं संयोगनानात्वंसंयोगपृथक्त्वं यथादध्नाजुहोतीतिवाक्यान्नित्यमपिदधिदध्नेंद्रियकामस्येतिवाक्यांतरेणेंद्रियार्थमपिपृथग्विधीयतेतेनद्वयमपियुगपद्दध्नासाध्यतइति समवायः एकस्मिन्कर्मण्यनेकेषांधर्माणांसन्निपातः यथा इष्टिपशुसोमात्मकेराजसूयेइष्ट्यादीनांदर्शादित्रिकद्वयस्येवसाक्षात्परमापूर्वजनकत्वेउपनिपातःनत्वंगानामिवपरंपरयापरमापूर्वोपकारकत्वं यद्वातमेतं

न्यायविद्धर्मतत्त्वज्ञःषडंगविदनुत्तमः॥ऐक्यसंयोगनानात्वसमवायविशारदः॥ ३॥

वेदानुवचनेनब्राह्मणाविविदिषंतियज्ञेनदानेनतपसानाशकेनेतिआत्मविविदिषोत्पादकापूर्ववेदानुवचनादीनामेककार्यकारित्वलक्षणमैक्यं नन्वेककर्मांगत्वाभावेकथमेषामैक्यंअतआह संयोगनानात्वेति स्वस्ववाक्योत्पन्नानांपृथक्फलानामप्येषांसंयोगपृथक्त्वन्यायेनविविदिषार्थत्वमपियुक्तमेवेत्यर्थः नन्वेषांसमुच्चितानामेककार्यकारित्वेसमुच्चयासंभवः राजसूयादीनांब्राह्मणाद्यनुपयोगित्वात् प्रत्येकंचेदितरवैयर्थ्यमित्याशंक्याह समवायविशारदइति समवायःयथाधिकारंकर्मसंबंधः अयमर्थः ब्राह्मणादीनांराजसूयादिष्वनधिकारान्नतत्प्राप्तिः विविदिषायाःपापनिवृत्तिफलकैर्नित्यैरेवोत्पत्तेर्नतदर्थंफलतोनिषिद्धानांश्येनादीनांप्राप्तिः अतएवहेतुद्वयात्पवित्रेष्ट्यादिकंकाम्यमपिननिवार्यते नित्यानामपिनसर्वेषांसमुच्चयः विविदिषाख्यदृष्टफलकत्वात् तस्मान्नसर्वकर्मसमुच्चयोनापीतरवैयर्थ्यमिति एवंरूपएवसमुच्चयोत्रसमवायशब्दार्थः अस्मिन्त्रयेविशारदःविवेकसमर्थः यद्वा ऐक्यंसाधर्म्यात्पृथिव्यादीनांद्रव्यत्वेनरूपेण संयोगनानात्वंअसाधारणधर्मसंबंधःतेनपृथिवीत्वजलत्वादिरूपेणभेदोपि समवायःशरीरेपंचानामपिभूतानांमेलकः एतेषांतत्त्वंसाधर्म्यंवैधर्म्यंसंकरंचज्ञातुंकुशलइत्यर्थः ॥ ३ ॥

Digitized by Google